

Uudised

Hea klient!

Taas kord on üks aasta meie poolt kokku võetud ning tulemused avalikustatud. Kui 2020. aasta kokkuvõtetes torkas silma fakt, et lihaveise jõudluskontrollis olevate karjade arv ületas esmakordselt piimaveiste jõudluskontrollis olevate karjade arvu, siis 2021. aastal langes jõudluskontrolli all olevate piimaveisekarjade arv esmakordselt alla 400. Langustrendi näitab ka lehmade arv, kuid karja keskmine suurus on suurenenud ja on juba üle 200. Kahjuks on sarnaselt piimaveiste arvukusele langenud ka jõudluskontrolli all olevate lihaveiste ja sigade arv. Piimatoodang on Eestis endiselt tõusutrendis ning 2021. aasta keskmine piimatoodang oli 10 484 kg. Sigade jõudluskontrollis näeme, kuidas emiste pesakonnad lähevad suuremaks – möödunud aastal oli 13,4 elusalt sündinud põrsast pesakonna kohta.

Parima piimatoodanguga karjad olid samad nagu möödunud aastal: kuni 100 aastalehmaga karjadest Tinni OÜ Tartumaal (13 543 kg) ning üle 100 aastalehmaga karjadest Kaiu LT OÜ Raplamaal (13 635 kg). Parima viljakusega emised olid ettevõtetes Hinno Seafarm OÜ ning Viru Peekon OÜ (14,9 põrsast). Viru Peekon OÜ oli ettevõtte, kus võõrutati 2021. aastal kõige rohkem põrsaid (13,1), kusjuures ta oli ka 2020. aastal ettevõtte, kus pesakonnas sündis ja võõrutati kõige rohkem põrsaid.

Traditsiooniliselt kuulutatakse Maaeluministeriumis vabariigi aastapäevale pühendatud aktusel välja parimad karjakasvatajad, kelle valimisel võetakse arvesse ka jõudluskontrolli andmeid ning valiku tegemisel osaleb Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli ASi esindaja. Mul on hea meel õnnitleda parimaks piimakarjakasvatajaks valitud Tõnu Vreimanni Kõpu PMOÜst ja parimaks lihaveisekarjakasvatajaks valitud Tiia Riisi Abaja Farm OÜst.

Kaivo Ilves
Eesti Põllumajandusloomade
Jõudluskontrolli ASi juhataja

2021. aasta jõudluskontrolli tulemused

Piimaveiste jõudluskontrollis oli 01.01.2022 seisuga 399 karja ja 80 689 lehma, mis moodustab 96,5% Eesti lehmadest.

Kõige rohkem on jõudluskontrollis lehma Järvamaal (13 042), Lääne-Virumaal (10 125) ja Pärnumaal (9969).

2021. aasta jooksul vähenes lehmade arv 336 ja karjade arv 36 võrra. EPJ andmetel oli jõudluskontrollialuste lehmade 2021. aasta keskmine piimatoodang 10 484 kg. Võrreldes 2020. aastaga suurenes piimatoodang 84 kg.

Eesti holsteini tõu keskmine piimatoodang oli 10 761 kg ja eesti punasel tõul 9117 kg. Eesti maatõu keskmine piimatoodang oli 4547 kg.

Põlva- ja Järvamaa lehmade piimatoodang oli üle 11 000 kg (11 192 ja 11 106). Kolmas oli maakondade arvestuses Tartumaa (10 882 kg).

Lihaveiste jõudluskontrollis oli 01.01.2022 seisuga 454 karja 34 947 veisega, sh 14 975 ammlehma. Eelmise aasta algusega võrreldes on jõudluskontrollis olevate lihaveiste arv vähenenud 1742 veise võrra. Kõige enam on lihaveiste jõudluskontrollis veiseid Pärnumaal (5553), Lääne-Virumaal (4255) ja Saaremaal (3888). Kõige rohkem on jõudluskontrollis aberdiin-anguse tõugu (8243), seejärel limusiini (7745) ja herefordi (5650) tõugu lihaveiseid.

Sigade jõudluskontrollis oli 01.01.2022 seisuga 28 karja ja 11 107 siga. Aastaga on sigade arv vähenenud 1121 võrra.

Kõige rohkem jõudluskontrollialuseid sigu asub Lääne-Virumaal (4035), järgnevad Saaremaa (2027) ja Harjumaa (1274).

2021. aastal sündis emise pesakonnas keskmisena 13,4 elusat põrsast, ületades 2021. aasta tulemuse 0,3 põrsa võrra. Viljakaimad emised, kes keskmiselt sündis 14,9 elusat põrsast pesakonnas, asuvad kahes farmis: OÜs Hinno Seafarm (Harjumaa) ja OÜs Viru Peekon (Lääne-Virumaa). Pesakonna keskmisena võõrutati 2021. aastal 11,7 põrsast. Kõige rohkem põrsaid pesakonnas võõrutati OÜs Viru Peekon (13,1).

Geneetilise hindamise tulemused lihaveiste aretajatele

Jõudluskontrolli programmis Liisu on käesoleva aasta 1. veebruarist avaldatud lihaveiste järjekordse geneetilise hindamise tulemused. Aretuspullide aretusväärtused kuvatakse traditsiooniliselt viies tunnuste grupis suhtelise aretusväärtusena. Uudne on karjasolevate loomade aretusväärtuste kuvamine Liisus Karja analüüs–Aretusväärtused alammenüüs. Iga karjasoleva looma iga aretustunnuse puhul näidatakse aretusväärtuse erinevus samal aastal sündinud tõukaaslaste aretusväärtuse keskmisest ja looma paiknemine selle grupi edetabelis ehk nn top-is. Kui tunnuse top'i väärtus on 1, siis kuulub loom selles eakaaslaste grupis aretuslikult selle tunnuse osas 1% kõige paremate hulka, kui top'i väärtus on 10, siis on loom grupi 10% paremate hulgas, kui aga top'i väärtus on 99, siis on praktiliselt kõik loomad grupis selle tunnuse osas temast geneetiliselt paremad. Kohaliku hindamise tulemustele lisaks kuvatakse karjasolevale loomale täiendavalt ka Interbeefi võõrutusmassi suhteline aretusväärtus, pidades silmas, et meie ja Interbeefi hindamistulemuse lahknevus on suures osas tingitud meie ja Interbeefi hindamismudelite ja geneetiliste seoste mahu erinevusest.

Täiendavalt on eraldi ridadena kuvatud valitud tõug*sünniaasta grupi kohta iga aretustunnuse keskmine väärtus ja loomade arv nii karjas kui ka Eestis.

Interbeefi 2022. aasta esimese hindamise tulemused avaldamistingimustele vastavatele pullidele on meie kodulehe Lihaveised–Aretusväärtused lehel nähtavad alates 4. märtsist. Võimalus senisest teadlikumate otsuste tegemiseks aretusmaterjali importimisel või oma aretusloomade turustamisel on varasemast avaram.

JK Sõnumid edaspidi veebis

JK Sõnumid hakkavad edaspidi ilmuma elektrooniliselt veebis, pabertrükkisena neid enam välja ei saadeta. Lähem info suve alguses EPJ kodulehel.

Sigade jõudluskontrolli tulemused 2021. aastal

Sigade jõudluskontrollis oli 31.12.2021. a 11 107 põhikarja siga ja 28 karja. Aastaga vähenes sigade arv 9% võrra. Kui välja arvata 2015. a, mil sigade arv vähenes umbes kolmandiku võrra, põhjuseks SAK, siis praegune vähenemine on suurim pärast 2008. aastat, puudutades enamikku maakondadest, erandiks on vaid Tartumaa, kus sigade arv suurenes. Endiselt on jõudluskontrollis kõige rohkem sigu Lääne-Virumaal (4035), aga ka seal vähenes aastaga arv ca 9%. Ühtegi karja ei ole jõudluskontrollis Hiiumaa, Valga ja Pärnu maakonnas.

2021. aasta lõpus karjas olnud 11 107st loomast olid 30% puhtatõulised, 66,6% ristandid ja 3,4% puuduliku põlvnemisega või korduvalt tagasiristatud sead. Ristandemisest 78% olid esimese põlvkonna ristandid LY ja YL, 21,2% tagasiristatud LxYL ja YxLY ning 0,8% djuroki veresusega või muud mittesoovituslikud ristandid.

Olulisteks näitajateks sigade jõudluse hindamisel on viljakus – pesakonnas kokku ja elusalt sündinud põrsaste arv. 2021. a saadi pesakonnas kokku 14,7, neist elusalt 13,4 põrsast, kusjuures keskmine viljakus suurenes 0,3 põrsa võrra ja seda nii esmapoegijatel kui ka korduvalt poeginud emistel. Oluline panus viljakuse jätkuval tõusul on esimese põlvkonna ristandemiste osatähtsuse suurenemine tagasiristatud ning muude ristandite arvelt, aga ka puhtatõuliste ja ristandemiste optimaalne arvuline vahekord.

Viljakuse edetabeli tipus on võrdse tulemusega, 14,9 elusat põrsast pesakonnas OÜ Hinna Seafarm, Viru Peekon OÜ, neile järgneb OÜ Kureoja Farm tulemusega 14,7. Viimati nimetatud farmis sündis pesakonnas kokku 16,5 põrsast, olles selle näitajaga esimene. Järgnevad OÜ Viru Peekon (16,0) ja võrdse tulemusega OÜ Hinna Seafarm ning OÜ Linnamäe Peekon (15,9). Farmidest 21% sai pesakonnas rohkem kui 14 elusat põrsast, 43% farmidest sai keskmiselt 13-14 ja 36% farmidest alla 13 põrsa. Viimasesse gruppi kuulunud farmide osakaal vähenes aastaga 20% võrra. Kõige rohkem põrsaid pesakonnas võõrutati OÜs Viru Peekon (13,1), järgnesid Saimre Seakasvatuse OÜ (13,0) ja võrdse tulemusega OÜ Hinna Seafarm ning OÜ Kureoja Farm (12,8).

Tabel 1. Emiste jõudlusnäitajate võrdlus

Näitaja	2020. a	2021. a
Pesakonnas sündinud põrsaid	14,4	14,7
neist elusalt	13,1	13,4
võõrutatud	11,6	11,7
Imikpõrsa kadu (%)	10,9	11,7
Imetamisperiood (päeva)	27,3	27,5
Vabaperiood (päeva)	6,0	5,7
Ümberindlemisi (%)	10,2	11,3
Aastaemisel sündinud põrsaid	32,1	33,0
neist elusalt	29,3	29,9
võõrutati	26,4	26,4

Emistest on viljakaimad esimese põlvkonna ristandid YL ja LY, näidates selgelt põrsatootmise suuremat võimekust tagasiristatud emistega võrreldes. Puhtatõulistest olid viljakamad Y tõugu emised ja nende viljakus suurenes aastaga 0,2 põrsa võrra, L tõugu emistel jäi see aastataguse ajaga võrreldes samaks. Vaadates keskmisi tulemusi aastaemise kohta on ka need positiivse trendiga: kokku sündis aastaemise kohta 33, neist elusalt 29,9 põrsast. Tulemused paranesid aastaga vastavalt 0,9 ja 0,6 põrsa võrra. Ligemale pooltes farmides sündis elusalt üle 30 põrsa. Keskmiselt võõrutati aastaemisel 2,3 pesakonda ja 26,4 põrsast.

Karja keskmine suurus 31.12.2021 oli 316,5 emist. Suurimas farmis oli aastavahetusel 690 emist, väikseimates karjades vaid 8 või 12 emist. Erineva suurusega karjadest väärivad oma tulemustega esiletõstmist

Tabel 2. Jõudlusnäitajate võrdlus emise tõugude lõikes

Emise tõug	Aastaemiste arv	Esp/psk	Esp/AE	Võõrutatud/psk	Võõrutatud/AE
L	1369	12,7	28,9	11,5	26,5
Y	1877	13,1	28,7	11,6	25,5
LxY	2913	13,8	30,5	12,2	27,0
YxL	2787	13,9	32,3	11,7	28,0
LxYL	1291	12,9	29,2	11,5	25,8
YxLY	191	11,1	23,2	9,4	19,9
Tõug teadmata	329	12,3	24,6	10,2	21,0

suured, üle 500 emisega karjad, kus pesakonna keskmisena sündis elusalt 14,0 ja võõrutati 12,2 põrsast. Nendes karjades kasutatakse emiseid ligemale 2 aastat, mille jooksul saadakse emiselt 3,9 pesakonda. Sellesse gruppi kuulub 21,4% karjadest ja neis peetakse 38,1% kõikidest jõudluskontrollis olevatest emistest.

2021. aastal testisid Eesti Tõusigade Aretusühistu konsulendid farmides kokku vaid 4731 noorsiga, mida on 1357 sea võrra vähem kui 2020. aastal, mis viitab emiste arvu jätkuval langusele. Tulemused on viimastel aastatel olnud suhteliselt stabiilsed ja aretajad püüavad neid emiste kasutusaja pikendamise ja liha kvaliteedi säilitamise eesmärgil hoida saavutatud piirides.

2021. aasta jõudlusandmed näitavad, et sigade aretajad ja kasvatajad on andnud endast parima. Põhjalikum info sigade jõudluskontrolli tulemustest Eesti jõudluskontrolli aastaraamatus.

Küllli Kersten
sigade jõudluskontrolli juht

Lihasesisese rasva mõju sealiha kvaliteedile

Turu nõudlusele vastu tulles toodavad seakasvatajad suure tailiha osakaaluga sigu, mis on viinud lihasesisese rasva vähenemisele, see aga mõjutab omakorda negatiivselt sealiha maitset ja mahlasust. Liha mahlasuse ja veehoidmisvõime parandamiseks kasutavad töötajad mõnikord soolalahuse süstimist. Madala lihasesisese rasvasisalduse mõju söömise kvaliteedile võimendab sageli sealiha üleküpsetamine tarbijate poolt. Seda aitaks vältida ka sealiha alternatiivsete küpsetusmeetodite, nt *sous vide*, tutvustamine tarbijatele.

Lihasesisese rasva päritavus on sigadel suhteliselt kõrge (0,26–0,86). Selle tase on tihedalt seotud nahaaluse rasvkoe ja teiste rasvakogumitega, mistõttu lihasesisest rasva kogust suurendav söötmissüsteem tõstab ka üldist rümba rasvasust. On leitud, et lüsiini vähendamine suhtes energiaga suurendab lihasesisese rasva osakaalu ja parandab sealiha sensoorseid omadusi.

Lihasesisene rasv on lipiid, mis ümbritseb lihaskimpude sidekudet ja mõjutab söömise kvaliteeti pakkudes paremat söömisnaudingut, vähendab küpsetamisaegset niiskusekadu, ergutab sülje teket ja parandades maitset. Lihasesisene rasv vähendab ka jõudu, mis on vaja rakendada lihaskiudude katkemiseks ja määrdeainena mõjudes aitab söömise ajal eraldada lihase kiude üksteisest. Lisaks maitsele mõjutab

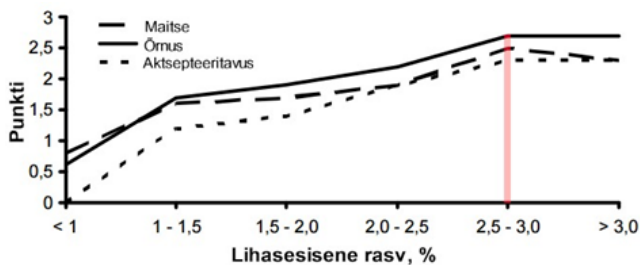
Mõned sealihha kvaliteedi probleemid, millega lihatööstused on teadlaste poole pöördunud

tarbijate ostuotsust ka sealihha visuaalselt tajutav marmorsus.

Lihasesisese rasva sisaldus selja pikimas lihases on tavaliselt 0,5–2,5%. Mitmed kirjandusallikas väidavad selle optimaalseks tasemeks 2,0–3,0%, kus sealihha sensoorsed omadused on kõige paremad (joonis 3). Samas lihasesisese rasva sisaldus 3,5% või rohkem avaldab tarbijate arvates sealihha aktsepteeritavusele negatiivset mõju. Austraalia laiaulatuslikus uuringus selgus, et selja pikima lihase rasvasisaldus oli 0,98%, kusjuures 74%-l sigadest oli see 0,50–1,40%. Sarnaseid tulemusi on saadud ka Eestis läbi viidud uuringutes, kus suurt valget ja maadõugu kultu kasutades oli lihasesisese rasva osakaal samuti 0,98–1,23%. Selle osakaal aga paranes tumedat värvi tõuge kasutades, kusjuures ainsana ületas optimaalse lihasesisese rasva taseme rümbad, kus oli kasutatud djuroki kultu (2,31–2,71%). Meil varem kasutatud hämpširi ja pjeträäni kultide korral oli ristandsigade keskmine lihasesisese rasva sisaldus vastavalt 1,30 ja 1,89%.

Mitmete kirjandusallikate väitel on djuroki tõugu sigade liha palju õrnem, maitavam, parema ja intensiivsema sealihha maitsega ning mahlasem kui suurel valgel, landrassil ja nende ristanditel. Samas on ka uuringuid, kus erinevust leitud pole. Ehkki djuroki tõugu sigadel on suur lihasesisese rasva osakaal, siis peab arvestama, et ristamisel valgete tõugudega (nt ristandkuldi kasutamine) väheneb selle sisaldus märgatavalt ja seega halvenevad ka sealihha sensoorsed omadused. Samas esineb ka tõusiselt lihasesisese rasva sisalduse suur varieeruvus, mistõttu ei piisa sensoorse kvaliteedi tagamiseks alati ainult kuldi tõu valikust, vaid peaks lähtuma kuldist endast.

Joonis 1. Liha sensorsete omaduste ja lihasesisese rasva osakaalu seos

Kokkuvõte

Kvaliteetsele sealihale pannakse alus juba sigalaste hea kohtlemisega, samas nõuavad mõned probleemid põhjalikumalt lähenemist läbi aretus- või söötmissstrateegiate. Et teada saada, milline on sealihha kvaliteet, on seda vaja jälgida registreerides järjepidevalt olulisi näitajaid, et oleks võimalik tuvastada võimalikke kõrvalekaldeid ja neile kiiresti reageerida. Sigadel võivad rümba koostise näitajad isegi tõusiselt märgatavalt erineda, samas kui selliste tunnused nagu õrnus, tilkumiskadu ja värvus varieeruvad vähemal määral. Samas peab mainima, et lihasesisese rasvasisalduse varieeruvus võib tõusiselt olla nii väike kui ka suur. Veelgi väiksem on võimalus parandada geneetilise valiku kaudu söömiskvaliteedi näitajaid nagu maitse ja mahlakus. Sealihha õrnuse päritavus on aga olenevalt määramisviisist 0,25–0,30, mis annab võimaluse selle tunnuse parandamiseks valiku kaudu. Tagamaks Eesti tarbijatele kvaliteetset kodumaist liha (sh sealihha) on Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja lihatoimkond ellu kutsunud programmi “Eesti Liha”, kuhu on kaasatud kõik huvigrupid tootjast töötlejani.

pm-dr Alo Tänavots

Eesti Maailikool, tõuaretuse ja biotehnoloogia õppetool
toiduteaduse ja toiduainete tehnoloogia õppetool

Melanoos. Tegemist on melaniini kuhjumisega rasvkoesse. Sigadel esineb see valdavalt piimanäärmete ümber (joonis 1), kuid võib tekkida ka mujal (lümfiõõsmede, veresoonte ümber, rasvkoes). Melaniini graanuleid toodavad melanotsüüdid, mis võivad neid eritada melanofaagidesse ja need rakud omakorda võivad pigmenti säilitada ja transportida kaugematesse keha piirkondadesse. Melaniini ebanormaalne kuhjumine võib olla tingitud tootmis- või transpordiprotsesside muutmisest.

Sigadel esineb melaniinipigmenti tavaliselt tumedatel tõugudel või ristanditel (nt djurok). Selle harv esinemine viitab kaasasündinud ainevahetushäirele, millel pole patoloogilist tähtsust, kuna see ei põhjusta loomale mingeid vaevusi. Rümbalt tuleks töötlemisel sellised kohad eemaldada, kuid tarbijale see ohtlik pole.

Samas ei pruugi sellised värvunud laigud olla põhjustatud ainult melaniini kuhjumisest, vaid seda võivad tekitada ka teised ained (nt söödas). Mitmeid Hispaaniast pärit uuringuid on näidanud, et sellist pseudomelanoosi tekkimist saab seostada tammetõrude söötmisega sigadele.

Joonis 1. Melanoos piimanäärmete ümber sea töödeldud kõhutükil (Lihatööstus)

Pehme rasvkude ja/või lihaskihtide eraldumine. Rasvkoe tahkuse probleemid seostuvad rohkem sigade, kui veiste või lammastega. Soov toota järjest suurema tailiha osakaaluga sigu on viinud rasvkoega tahkusega seostuvate ja lihaskoe eraldumise probleemideni (joonis 2). Kuid need probleemid pole laialt levinud, kuna sellised kvaliteediprobleemid esinevad enamasti ainult siis kui rümbal saavutatakse eriti kõrge tailihasisaldus. Kui välimus välja arvata, siis pole põhjust eeldada, et see kõrvalekalle mõjutaks kuidagi liha söömise kvaliteeti, seega mõjutab see probleem pigem jaemüüjat kui tarbijat. Lihaskoe eraldumine rasvkoest ning liitekohtade nihkumine ja “kokku vajunud” välimus on probleemid (joonis 2), mis on seotud liha tarbijatele esitlemisega, kes pööravad sellele probleemile enam tähelepanu. Vaakumpakendatud kamarata peekoni tootjatele on pehme rasvkude probleemiks, mis väljendub selles, et üksikud peekoniviilud sulanduvad kokku ja annavad tootele ebameeldiva välimuse. Viilu peekonipoolisel küljel, kus on vähe rasvkudet, võib olla probleemiks soolvee taskute teke lihaste ja rasvakihtide vahel.

Probleemid rasvkoega hakkavad tekkima siis kui sigade seljajepki paksus viimase roide kohalt 6 mm külje suunas on 8–10 mm. Kui pekkipaksus on 8 mm või väiksem, siis võib rasvkoe eraldumine lihaskoest ilmned kuni pooltel rümpadest. Kuna sigade realiseerimisvanus on langenud 5,5–6,0 kuuni, siis ei jõua sead enam sellisesse ikka, kus hakkab rasvkoe intensiivsem ladestumine. Seetõttu tekivad lihaste vahele tühjad või vähese rasvaga sidekoelised taskud, mis tekitavad probleeme liha töötlemisel ja muudavad toote visuaalselt ebameeldivaks. Rasvkoe probleemide vältimiseks, mis kaasnevad rümba rasvasisalduse vähendamisel, peab leidma tasakaalu sea vanuse, sugupoole ja söödaratsiooni vahel.

Joonis 2. Mittetäielikult väljaarenenud rasvkude (Lihatööstus) ja eraldunud lihaskoed

pm-dr Alo Tänavots, EPKK lihatoimkonna kaasatud liige

Koostööprojekt Eesti Maaülikooliga

Koostöös Eesti Maaülikooliga alustab EPJ rasvhapete määramist piimast. Pilootprojekt on osa suuremast projektist, mida rahastatakse meetme 16.2 "Uute toodete, tavade, protsesside ja tehnoloogiate arendamise toetus" raames ning oma nõuannetega on lubanud abiks olla ka piimaanalüsaatorite tootja Foss Analytical A/S Taanist ning Kanada jõudluskontrolli organisatsioon Lactanet Canada, kus selle teemaga on juba mõnda aega aktiivselt tegeletud. Piima rasvhappelise koostise jälgimine ning selle põhjal muudatuste tegemine söödaratsioonis võimaldab parandada loomade tervist. Regulaarne rasvhappelise profiili jälgimine aitab loomapidajal muutuste korral kiiresti reageerida.

Sama projekti raames on plaanis täita ka üks tühimik, mis meil Eestis on ja millest oleme me ka majasiseselt palju rääkinud. Nimelt puudub Eestis tsentraalne sõraterwise andmebaas, mis võimaldaks andmeid koguda ning loomapidajale kasulikke kokkuvõtteid teha.

Kaalud ja lugejad

EPJ kodulehel on nüüd põhjalikum info ka kaalusüsteemide ja EID-lugejate kohta.

Loomade kaalumiseks pakub EPJ Tru-Testi MP seeria kaalulalgu, mis sobivad paljude loomaliikide kaalumiseks. Kaalulalgu saab kasutada veiste platvormide ja lammaste puuride all. Tru-Testi kaalulalad on tuntud oma tugevuse ja vastupidavuse poolest karmides oludes. Kaalulalgu on võimalik ka ajutiselt paigaldada sobivatesse kohtadesse ning kasutades koos Tru-Testi alumiiniumplatvormiga on need kergesti teisaldatavad.

Kaalumisinformatsiooni salvestamiseks

ja kõrvamärgiga sidumiseks pakub EPJ Tru-Testi kaaluarvuteid. Kaaluarvutid võimaldavad mugavalt koguda ja analüüsida iga üksiku looma jõudlusnäitajaid ja ajalugu.

EID-märkide lugemiseks pakub EPJ Datamarsi ja Tru-Testi lugejaid. Datamarsi lugeja TracKing võimaldab kõrvamärke lugeda ning loetud kõrvamärkide nimekirja arvutisse laadida. Tru-Testi lugejad SRS2 ja XRS2 võimaldavad lugeda, salvestada ja edastada infot, on vastupidavad ja töökindlad ning ergonoomilise disainiga.

Kui EID-märkide lugejat igapäevatoös ei ole vaja, saab EPJst rentida Datamarsi lugejat GES3S.

Uus lehm rekorditabelis

Rekordlehmade tabeli tippu lisandus uustulnuk – Kõljala POÜ lehm Angela lüpsis 4. laktatsioonil 22 312 kg piima. Sellega jõudis eesti holsteini tõugu Angela kannule tabelit juhtivale Millele, kes samuti Kõljala POÜst.

Muhedat

Viimase kursuse tudengil on statistilise analüüsi eksam. Kuna tegemist on õige/vale valikvastustega küsimustega, siis otsustab tudeng vastuste leidmiseks kasutada kulli-kirja viskamist. Professor jälgib, kuidas tudeng viskab mündi õhku, vaatab seda ja siis kirjutab midagi paberile. Nii kulub kaks tundi ja kõik teised on juba ruumist lahkunud, kuid viimane eksamineeritav jätkab nüri järjekindlusega mündi viskamist. Lõpuks ei pea professor vastu ja läheb tudengi käest küsima, et kas kõik on hästi.

„Üks hetk palun, härra professor, ma kontrollin oma vastuseid.“

Aasta töötaja

EPJ töötajad valisid 2021. aasta töötajaks juhataja **Kaivo Ilvese**. Kolleegide sõnul on ta väga innovatiivne ja uuendusmeelne, süveneb igasse uude uurimisvõimalusse ja püüab juurutada kõike, mis aitab piimaproovist veel rohkem infot kätte saada. Tema arvamust hinnatakse ka rahvusvahelisel tasandil.

Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontroll

www.epj.ee
epj@epj.ee

F. Tuglase 12, 50094 Tartu linn

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Harju-, Jõgeva-, Järva- ja Valgamaa klienditeenindaja	738 7751
Lääne-, Põlva-, Rapla-, Tartu-, Viljandi- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7753
Hiiu-, Ida-Viru-, Lääne-Viru, Pärnu- ja Saaremaa klienditeenindaja	738 7754
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7769

Labor

F. R. Kreutzwaldi 46, 51006 Tartu linn

Telefon 738 7726

Piimameetrite testimine 738 7722

Piimaproovide vastuvõtt 738 7721

Piimaringid 738 7726

Jõudluskontrolli spetsialistid maakonnas

Vastuvõtt kokkuleppel

Evi Prins	Võrumaa Põlvamaa, Tartumaa, Valgamaa	tel 520 6231	evi.prins@epj.ee	Liiva 11 II korrus, Võru
Maila Kirs	Läänemaa Harjumaa, Raplamaa, Pärnumaa	tel 509 4675	maila.kirs@epj.ee	Jaani 10 I korrus, Haapsalu
Maire Tamm	Saaremaa Hiiumaa, Pärnumaa	tel 5332 4204	maire.tamm@epj.ee	Kohtu 10, Kuressaare
Merle Lillik	Tartumaa Ida- ja Lääne-Virumaa, Järvamaa	tel 516 7868	merle.lillik@epj.ee	F. Tuglase 12, Tartu
Saive Kase	Viljandimaa Jõgevamaa, Järvamaa, Pärnumaa	tel 524 0147	saive.kase@epj.ee	Vabaduse plats 4–317, Viljandi